

Карпатська Русь

Karpatzka Rus *Carpatho-Rus*

SECOND CLASS POSTAGE PAID AT YONKERS, NEW YORK AND OTHER MAILING ADDRESSES

Ч,15 ЮНКЕРС Н.Й. 21ГО, ИЮЛЯ 1995, YONKERS, N.Y. JULY 21, 1995, VOL.LXVIII, NO. 15

НАЦІОНАЛІСТИЧНІ НАСТРОЇ В ПЕРЕМИШЛІ

ПЕРЕМИШЛЬ. (З польської преси). - "УПА до газової камери", "Поляки понад все" - такі написи появилися на стінках української школи в Перемишлі. В місті од кількох тижнів триває конфлікт, зв'язаний з Фестивалем Української Культури, котрий почався в четвер, 29-го червця (юня).

Проти Фестивалю виступають польські комбанські організації. Через цілу минувшу п'ятницю група кількадесятособова противників Фестивалю пікетувала Уряд міста Перемишля. Был оставлений лист до президента міста, в котром пишешся меже іншим: "Отвираючи брами міста учасникам Українського Фестивалю, пан автоматично заакцептувал пам'ятники УПА на землі Перемишльської, просякнутої кровю помордованих Поляков".

Тимчасом в Варшаві удалося підписати порозуміння меже Радою Памяти Борби і Мучеництва і Союзом Українців в Польщі, односно правил ставлення пам'ятників. При рішеню тих справ обі сторони зобов'язалися руководитися слідуючими правилами: пам'ятники повинні быти пов'язані з фактичним місцем поховання, зміст написів мусит быти двоязичний, а монументи не повинні мати вигляду, котрий ображав би почуття горожан Річпосполитой Польщі.

ПРЕЗИДЕНТ ПОЛЬЩИ СТІЧАВСЯ З ПРЕЗИДЕНТОМ АМЕРИКИ

САН-ФРАНЦИСКО. - В понеділок, послі урочистостей 50-ой річниці повстання ООН, президент РП Лех Валенса спіткався в Сан-Франциско з президентом США Биллом Клінтоном. Встріча, плянована на 30 минут, тревала около сорок минут. По розмові не было видано жадной заяви.

По розмові з президентом Клінтоном Валенса сказав польським кореспондентам, же в часі зустрічі говорено о справах безпеки, в тому односно НАТО і Европейской Унії. Президент РП ствердил, же властиво не узгіднил з Клітоном того, чи може дати кореспондентам інформацію о розмові. Ствердил, же властиво не было меже ним і американским президентом жадних спірних квестий. "Президент Валенса, -

ствердил його представитель, - підчеркнул, же тепер ест час на приняты рішеня". "Відповідальність, котра спочиває на Панови, ест огромна", - сказав Клінтонови польський президент. "Пан мусит підняти того рішеня. Хочеме уникнути ситуації, в котрой границя з Російом буде побільшатися, приміром чого ест Білорусь. Росія днеска не може перешкодити тому рішеню, а чим більше часу она буде одкладана, тим більше буде трудна", - говорил Валенса.

По словам анонімного урядника вашингтонской адміністрації, президент Клінтон підчеркнул, што його послідна зустріча з Б. Ельциним не миняє становища адміністрації, если ходит о справу народной безпеки. Зводится до того, што твердит Білий Дім, же в найблизших місяцях не ходит о відповідь на то "хто" і "коли" долучится до НАТО, але "як" і "для чого" розширювати союз.

АМЕРИКАНСКИ САНКЦІЇ ГОСПОДАРЧИ ПРОТИ ЯПОНІ ОБОВ'ЯЗУЮТ ВІД 28-ГО ИЮНЯ (ЧЕРВЦЯ)

ГЕНЕВА. - Жадних конкретних результатів не принесла перша рунда американско-японских переговорів в справі закінчення торговельного спору. Переговори велься в Женеві. Во главі американской делегації стоїт торговельний дорадник США Микки Кантор; Токію репрезентує міністр торговлі Риутаро Гашімото.

МАЗОВЕЦКИЙ ОСКАРЖУЕ ХОРВАТІВ

ВАШИНГТОН. (Рейтер). - "Хорватски жовніри, котри два місяці тому участвовали в офензиві на опановану сербскими сепаратистами Західну Славонію, допустилися поважних нарушень прав людини", - стверджує рапорт ООН, котрий в найблизших днях буде опублікований в Нью-Йорку. Рапорт приготований специальным висланником ООН на Балкани, Тадеушом Мазовецким. Хорватски представителі при ООН ствердили, же описани інциденти в рапорті были нечисленни і в жадном випадку они не были інспіровани командом хорватской армії.

Рапорт Мазовецкого піддає під сумнів твердження хорватского уряду, же в атаку на Славонію згнуло од 20 до 54

цивільних. Після свідків, на котрих покликався автор, смертельних жертв серед цивільних было штонайменше 63, а дакотри з них были з намірнем застрілени хорватскими жовнірами. Свідки говорили о стрілянню до авт, о знищеню православного монастиря, побитю законниці, знуцаню над затриманими цивілями.

Тимчасом - після американских жерел розвідувальних - Хорватія приготовляє слідуочу офензиву на опановану сербскими сепаратистами територію того краю. Атака має розпочатися в протягу кількох тижнів.

Провідник Сербії Слободян Мілошевич запропонував, же допроводит до миру в Боснії в протягу шести місяців, если он знесе економічни санкції проти Сербії. Мілошевич предложил свою пропозицію в часі інтервю для тижневику "Time", опублікованого в понеділок, 10-го липця (июля). Після "Time" Американе трактуют поважно пропозицію сербского президента, тому што в останних тижнях він кілька разів дав ім доказ своей доброй волі. Покликуючися на анонімні жерела, тижневик твердит, ищи перед урагованьом Scotta O'Grady, американского пілота, зостріленого над Боснією, Мілошевич поінформував американского післаника, же пілот жие. Мілошевич также мав одіграти головну ролю в звільненю босняцкими Сербями 370 ОН-овских заложників. Після "Time" він загрозил, што арештує провідників босняцких Сербів, Радована Караджіча і генерала Радко Младіча в случаю, если би хоть еден заложник не был звільнений.

БЕЗБОЖНА КОНСТИТУЦІЯ

"Теперішний проект конституції перечеркує імя Боже, не хоче взивати імени Божого, не хоче відкликатися до натурального закону", - сказав в часі відпустового богослуженя в честь благословенного Яна з Дуклі в Терстяні, в Бескиді Низком (вой. Кросно) архиепископ Юзеф Міхалік, перемишльський митрополит.

ЛИТВА ДОМАГАТЯ ЛУЧШОЙ ОХОРОНИ СВОЙОЙ АМБАСАДИ В ВАРШАВІ

ВИЛЬНО. - Литовске Міністерство Заграничних Справ зложило на руки

(Продовження на ст.2)

(Продовження з ст.1)

амбасадора Річпосполитой Польщі у Вильні протестацийну ноту, в котрій висказує незадоволення з охорони литовських дипломатичних пляцівок в Польщі.

В ноті пригадується, же 4-го липця (іюля) был украдений автомобиль, котрий належав до литовского дипломата, запаркований недалеко литовской амбасаді в Варшаві.

ПОЛЬСКА ПРЕСА О ГОСПОДАРЧОМ І КУЛЬТУРНОМ ЗАЦОФАНЮ ПОЛЬСКИХ СЕЛ

Зацофаня польского села ест не лем в господарці. В більших розмірах та отсталость (зацофаня) ест отсталость інтелектуальна і культурова. Польске суспільство ест - генерально - барз слабо образоване, однак уровень образования рільничого населеня (сельского) ест особенно низкий. До того треба додати хвороту, яка опанувала село, а котром ест пиянство і алькоголізм, котри особенно утрудняють розвитку суспільне і господарче.

Ділом політики і політиков ест нелем створеня условий до суспільних дій, згідних з желанями, але также співтвореня желань, борба, а то, жеби суспільни желаня і надії были розумни, виходили з рациональних можливостей і давали надію ліпшого житя.

НІМЕЦКИ ШЛЕСКИ ЗЕМЛЯКИ ХОЧУТ ПРАВА ДО ВІТЧИЗНИ

Як знаме, то Німці, котри жыли на Долишном Шлеску і послі войны были виселени до Заходной Германії, сут там zorganizовани в Шлеском Земляцком Об'єднаню. Они живут в переконаню, што вернут на свои землі, котри Польща заняла яко "Земли Одзискани".

В Ньорнбергу тоти Німці мали свой дводневний с'їзд (27-ий од початку основаня той земляцкой організації), на котром были проголошени заяви односно земель, где они были роджени.

"Статус вигнаних буде для Земляцтва Шлезняків існувати так довго, поки не буде им признане "право до Вітчизни", - сказав председатель Герберт Гупка, откриваючи в суботу в Ньорнбергу с'їзд (8-го іюля). "Вигнання ест і остане несправедливостью", - сказав Гупка, котрий однак призвал около 20 тысяч участников с'їзда до диалогу з Польщом.

"Хочеме чесно і отверто контактуватися зо собом, маючи на виду Европу. Шлезняки поддержат принята Польщи До Европейской Унії, бо тогди Унійний Кодекс вартости буде односитися также до Польщи, а тот говорит о свободном доступі, оселюваню ся і праві до вітчизни", - сказав Гупка.

Числяче около 300 тысяч членов Земляцтва Шлезняков в Германії встрічаться на крайових с'їздах, котри одбиваються раз на 2 роки.

"МАК" КОЛО РЯШЕВА

Поліція в Ряшеві почала контролю поля і городів, пошукуючи нелегальних управ маку і індійских конопель, котри сут уживани для виробу наркотиків. В рапорті Воеводской Коменди Поліції в Ряшеві з 11-го липця (іюля) подано, же оден день перед тим у сімох газдів в пятох селах виявлено дост велики нелегальни плянтациі маку. Виявлено также дві заборонени управи індійских конопель.

НІМЕЦКО-ПОЛЬСКА "ЛЮБВА"

КАНЦЛЕР КОЛЬ БАРЗ ЗАДОВОЛЕНИЙ З ВІЗИТИ В ПОЛЬЩІ

БОНН (РАР). - Канцлер Гельмут Коль ест барз задоволений сердечностью, з яком был принятый польским населеньом. Барз радується результатами своей подорожи, завдяки котрим односини меже обома краями "одчувально укріпились". Таки оцінки подал в Бонн Федеральний Канцлерский Уряд.

Указав на слова Коля, же Польща сама мусит провести необходимі реформи, хотяй Німеччина готова до можливої великої піддержки. Велике признаня польской публичной опінії для промови канцлера показала, же населеня має сильні мотиви до реформ в европейским духу, - оцінює Канцлерский Уряд по повороті Коля.

Уряд также хоче, жеби зауважено повязаня меже подорожами Коля до Польщи і попередними до Израїля і Голандії. Пятдесят років по войні Коль хоче не лем задокументувати досягнутий стан поеднаня "з тими важними сусідами", але также "спільно дивитися в будучность".

Газета «Frankfurter Allgemeine Zeitung» в редакційном коментарі висказує погляд, же від часу, коли справа границі уже не ділит оба народи, терпіня, яки Німці завдали Полякам, а потом Поляки Німцям, постепенно перестают бути минушостью, котра затемнює теперішность. Стаєся минушостью, котра однак промінює в будучность: в той спосіб, же власни терпіня і зрозуміня для терпінь інших можут творити навіть дяку спільноту меже Поляками і Німцями.

Таки опінії висказуються в німецкой пресі, але то лем слова. На ділі Німеччина, котра послі програной войны втратила велику територію на користь Польщи, скорше або пізнійше ту справу поставит на денний порядок.

Завдяки американсой економічній політиці Німеччина одбудувалася і окріпла так, што ест на другім місци в економіці світа (послі Японії). Долар захитався, а японска ена і німецка марка стоят твердо на своей висоті.

Німецка опінія о так називаеомой "polnische virtschaft", што означат польску негосподарность, остаєся і на сьогоднішний день актуальном.

УКРАЇНСКИЙ ІСТОРИК ПРО ЗЛОЧИНИ ОУН-УПА

В польской газеті "Nowy Dziennik" з дня 7-го липця (іюля) с.р. Теофіль Ляхович в обширній статі подал інформацию о новій книжці українского історика Д-ра Віктора Поліщука, котрий проживає тепер в Канаді.

Книжка числит понад 400 сторін. В той книжці обширно подано як повстала організація ОУН, хто был ідеологом той організації, яку ціль мала організація і як виконувала злочини для осягненя той цілі.

Історія польско-українских відносин має много темних, трагічних карт, котрих останні сторінки были записани страшними подіями другой світової войны і подіями після закінченя войны. В тому часі дошло до великої трагедії польского населеня, што проживає на Волині і в Галичині. Населеня то впало жертвом страшной жорстокости зо стороны українских націоналістів під проводом ОУН-УПА. Гдекотри польски публіцисти тоти кровави події приписували вродженим характером українского народа, даючи яко примір описи козацких повстань на Україні в сімнадцатом і вісімнадцатом віку. Нич більше ошибочного, понеже в кождім народі найдутся люде або групи люде, котри спосібни до найбільших навіть злочинів в імя каждой ідеології. Проблема в тому, чи така група потрафит накинути свою волю всему населеню. Історія показала, же то ест можливе. Навіть такий високоцивілізований, здавалося б, німецкий нарід, дав себе обманути примітивной зварйованой гітлеровской ідеології, даючи піддержку в демократичних виборах 1933 року Адольфови Гітлерови і його партії. За тот вибір німецкий нарід заплатил велику ціну.

В случаю українского народа діло было інакше, если ходит о здобутя панованя над населеням і реалізацію ідеологічних цілей. Тоту основну квестію старатся вияснити Віктор Поліщук в своей найновійшой книжці "Гірка правда. Злочинность ОУН-УПА (Сповідь Українця)", виданой автором в Торонто, Варшаві і Києві на початку того року. Українец, котрий пише в Канаді о злочинах ОУН-УПА. Того ищи не было! Книжка Поліщука допускає слова правди, так трудной до принята для українского середовища еміграційного, опанованого націоналістичном ідеологіям.

Віктор Поліщук походить з українской православной родини, котра жила перед войном в Дубні на Волиню. Його отец, активний діятель українский, признаючи права II-ой Річпосполитой, был арештований советским НКВД в 1939 р. і загинув без висти. Автор з мамом і двома сестрами был вивезений до Казахстана, откаль завдяки помочи Поляков йому удалося вернути до Польщи в марці 1946 р. В Перемишлю стрінувся зо своим тетом, котра заборонила йому і сестрам

(Продовження на ст.3)

(Продовження з ст. 2)

бесідувати по-українськи: "Не признавайтесь, же ви сут Українці. Тут таки річи діялися і ище діються, же не можна того описати".

Тогда молодий Поліщук перший раз почув об УПА і бандеровцях. За радом родини, виїхал на Землі Одзискани і поселився в Легніци. Там, укриваючи свою національність, закінчил педагогичний ліцей, а потом видділ права Вроцлавского Університету. Потом працювал яко адвокат і прокуратор в Яворі на Долішном Шлеску, подаючи уже свою правдиву народність, за што мав він і його родина цілий ряд неприемностей. В том часі докторизувався на Університеті Вроцлавскім. В 1981 р. виїхал на стало до Канади. Ест автором пяти праць научних і публіцистичних: «Kwestia narodowa w teorii i praktyce ZSRR», «Zarys anatomii bolszewizmu», «Ideologia nacjonalizmu ukraińskiego według Dmytra Doncowa», «Gorzka prawda. Zbrodniczosc OUN-UPA». кромі того опубліковал понад 200 статей в української і польської пресі, котра виходит в Канаді і США.

Книжка "Гірка правда. Преступность ОУН-УПА (Сповідь Українця)" наразі ищи не ест доступна в Нью Йорку в польских книгарнях. Для заінтересованих в книжці автор подал адрес в Канаді:

Dr. Wiktor Poliszczuk
120 Timberlane Dr.
Brampton, Ontario
CANADA L6Y-4V7.

Автор не одказуєся од такой теми як: роля Церкви в діяльності ОУН-УПА, відплатни (odwetowe) акції Поляков, скеровани проти Укрінців, трагедія Лемків, операція "Вісла" або лагер в Явожні, зазначаючи однак, же тоти дії были наслідком попередних дійствій українских націоналістів і они сут головне відповідальни за тоти трагедії. Пише, же операція "Вісла" і концлагер для Лемків і Українців в Явожні были ділом польских властей, котри взорувалися на практиках совітских, реалізующих політику Москви, а не суверенних стремлінь польского народу, котрого за тоти репресії не можна винити. Масови депортації цивільного населеня і лагри примусовой праці, в котрих стосовано народовбивчі практики, не были польским винаходом.

* * *

На закінчення автор пише о проблемі пробаченя за злочини ОУН-УПА, твердит, же аби дошло до польско-українского поеднання теперішній парламент України і ей президент мушени офіційно осудити ОУН-УПА і відсепарувати українский народ од тих зброднярских организаций. То само повинна учинити ерархія грекокатолицкой церкви, понеже під ей крилами, як пише автор, повстала ОУН, а ей вірни брали участь в масових мордах населеня польского і жидівского.

ВІД РЕДАКЦІИ:

Той книжки ми в редакції не маме .

Если будеме мати можливість тоту книжку прочитати, тогда зможеме дати свою оцінку і указати чи написане згідне з правдою. Автор очевидно користав з матеріялів йому доступних і прийшов до переконань, котри подал в своей книжці.

Нас барз інтересує акція "ВІСЛА". Чом Лемків замішано до бандеровців ОУН-УПА, то до днеска неясне. Фактом ест, што рішеня принимали найвисши урядови члени тогдашного комуністичного правительства Польской Річпосполитой Людовой. Тогда были і други причини, кромі дійствій УПА на території Лемковини. Одним із них было заселеня Одзисканих Земель (Земі Одзисканей). Німців виселено, а земля необроблена, незасіяна. Величезні простори довго лежали пустком, репатрианты зо сходу не могли повністю их загосподарувати. Репатрианты з міст поселялися в містах, а села і малі місточка мали барз багато порожних газдівок.

Як польске населеня на Лемковині однеслося до вигнаня Лемків? Можна сказати, же было розмаїто. Одни были явно задоволені, бо мали нагоду забрати оставлене Лемками майно, то ест пограбувати. Други будьто співчували, але так, для ока. Ті села, де УПА николи не доходила, были заскочени тим, што діялося.

Днеска найбільш інтригуючим ест факт, што теперішне пост-комуністичне правительство не жєлає прийняти якесь конкретне рішеня в тій справі і засудити акцію "ВІСЛА" яко варварске поступованя тодішного правительства і признати, што земля, ліси і газдівки ест властністю переселених Лемків і их наслідників, а конфіската, котру проголосил комуністичний уряд, неважна.

ПРОГРАМА 38-го ГОЛОВНОГО СІЗДА ЛЕМКО-СОЮЗА, якый одбудєся в суботу і неділю, 9-го і 10-го сєнтября (вересня) 1995 р. в Лемко-Резорті, Монров, Н.Й.

1. В суботу, 9-го сєнтября (вересня)

1995 р. од 10-ой до 11-ой години рано регистрація делегатів.

2. Одкрытя С'їзда о год. 11-ой рано Александром Геренчаком, Головным Предсідательом Лемко-Союза.

3. Провірка присутности зарєгистрованих делегатів.

4. Выбор с'їздовой президії, секретарів і комісій: резолюційной, статутовой, издательской, жалобного суда і номинаційной.

5. Справозданя Головных урядників: Головного предсідателя, містопредсідателя, генерального секретаря, протокольного секретаря і касиєра.

6. Справозданя редакційной колегії і членів контрольной комісії.

7. Дискусії над справозданями і их прийнятя.

8. Справозданя окружных организаторів.

9. Справозданя одділових делегатів в письменной формі.

10. Справозданя комітетів: Лемко-рєлифа, Лемко-рєзорта, Карпаторуского Американского Центра, Комітєта Фєстивального і Талєргофского Комітєта.

11. Загальна дискусія над справозданями комітетів.

12. Справозданя комісій: резолюційной, статутовой, издательской, жалобного суда і номинаційной.

13. Выбор членів Центрального Комітєта і Головного Правления Лемко Союза.

14. Назначєня місця і даты 39-го Головного С'їзда Лемко Союза.

15. Закрытя 38-го Головного С'їзда.

ТАЛЕРГОФСКИЙ ДЕНЬ

В ЛЕМКО-РЕЗОРТІ

6 - ГО АВГУСТА 1995 Р.

ЗАПРОШУЕМЕ ВСІХ ВШАНУВАТИ ПАМ'ЯТЬ ЗАГИБЛИХ

В ТАЛЕРГОФІ.

СЛУЖБА БОЖА - 11:00 РАНО

В НАШІЙ ЦЕРКВІ В ЛЕМКО-РЕЗОРТІ

(ПРОВАДИТЬ О.НЕГРЕБЕЦКИЙ)

Нестор ЖИЛИЧ

СПОМИНЫ ИЗ ФАШИСТСКИХ КАТОВЕНЬ

(Продовження з ч.12 "КР")

Дальше был Курцеба, злостный провокатор, кат-садист...

Потом — Мінько, также стара, ище австрийска «кадра», перекащеннй на «фольксдейчера», он шкодил всім без жалости...

Дальше ишли «друженники» уже фашистской школы: Ильницький, гол. инженер фабрики «Бескид», спинолиз Палієва, Пасічинский Марьян — прокурор на повіт Новый Санч, тай ище ціла згряя других молодшой рангы, але уже досвідченых катов-горлорізів, майстров до вішания и стріляння людей...

Тота банда на чолі Курцебы, Паляя и Навроцкого приступила в 1943 р. до организации, залучения демков до «СС дивизии Галичина». Але на их закликы быти добровольцами никто из лемков не спішил ийти, не зголошувался. Так высше названа шайка, нарадившись з крейгсгитманом и начальником гестапо, пошла на злочин и силом начала заберати молодеж. Они при помощи всіх административных чинников: гестапо, полиции, попов, войтов, солтысов и т. п. — оголошуют и вприводжают примусову регистрацию всіх мужчин в віку от 17 літ.

Было сказано: — на такой то день з'явитися в таком то місци (в школу, сельский уряд, або в читальню) всему дорослому населению, такого то села або місточка. И так, они поочереды записовали в «добровольцев» зогнанных мужчин. Так была справа также зо студентами учительской семинарии в Крыниці. Тут было легче и простійше провести «добровольный» набор. Выстроили всіх студентов (I—IV курса) и в строю на команду выкладача физкультуры Смулкы Евстахия, директора семинарии Цисика, та и всіх других, повели на регистрационный пункт до гмины села Крыница, где зрачник Курцеба, школьный инспектор Новосанецкого повіта, крейцгавитман и другы выродки-наганячы пильновали и казали всіх перелисати. Студенты подходили стройно, в колонні по одному, четвертый, найстарший курс найперше. Кат Курцеба задавал формальны запыты: — Имя и название, рок и місце рождения, на яком курсі учился? — и проголошувал тым, што записовали: «тауглих» — значит, способный нести войскову службу. Никто не спросился пригнанных юнаков про их родинный стан, а не один был единым сыном матери-вдовы. Не было при той «комиссии» и докторов.

Так переписали всіх на силу зогнанных молодых хлопцов, а послі того иронично сказали им, што их желания задоволены, — што их принято на службу, як «добровольцов».

Позднійше, часть юнаков из IV курса забрали, им досрочно были выданы свідоцтва, што закончили учительску семинарию, а штобы на арматне мясо экзамены можна было не здавати, зробили им парадну демонстрацию, з промоваи проводы, але выйшло из того море слез и тяжкого жалю и смутку.

Ворогы мусили загнати невинны жертвы до вагонов, бо боялися, што «добровольцы» им поутикают, што напевно зробыли бы всі, коли бы не сильна охрана полиции, гестаповцев, што прибыли на «проводы» до Крыниці из Нового Санча.

Потому Курцеба и его помочники Паліев, Навроцкий и Лішинецкий действовали больше осторожно, по другому: вызывали намеченных до отправки мужчин до УДК, где под росписку повідомляли их являтися на таку-то годину до крыницкого начальника гестапо. То робилося на скоро, несподівано, штобы намечена особа не мала часу на роздумания и не утекла. От часу доручения возвания явитися на гестапо, за ними был установлен надзор. Агенты слідили за каждым кроком за цілый час до распоряжения на гестапо, а послі догляд ище посилявся, коли жертва проводилася в поїзді аж до місця назначения. В гестапо начальник вручал жертві поїздовый билет и посвідку, в какой было сказано, што за 6, а найдальше 12 годин часу, он должен явитися на назначенное місце, для несения войсковой службы. Тут же, в гестапо, разом з начальником бывал и запродаец Паліев-Ступницкий (уже в немецком войсковом одягу); он же был за перекадача начальнику гестапо, но то и сам «напучувал» жертву, «радив» выхати в назначенный час, штобы не запознитися.

Потом знов крыницкы украинскы буржуазны националисты придумали ище одну подлость: они начали (тым же способом, як указано высше — через гестапо) отсылати на гарматне мясо невыгодных им людей. Людей, якы их ненавиділи, якы им были по даякой причині на заваді, людей-патриотов.

Послати жертву на гарматне мясо было ровнозначным выслания в табор смерти на знищение. А може ище горьше, бо згинуты в таборі человек не тратил свое добре имя, человек умерал як герой, — але згинувши в фашистском мундурі, человек згинул як зрачник... Тоты нелюды знали о том и додумалися скоротити вік життя, одобравши людині добре имя, осквернивши в очах других. Они знали, што население не буде знати правды про насильство над намеченой жертвой, а скорше прийме за правду: «Придивтеса, удавал такого патриота, а где пошол?» Так, и многы кто уважал зрадниками подступом обдуреных, загнанных до пасти людей, приняли их за правдивых добровольцев, а то морально убивало несчастных. И то было може найгорше, што наибольше боліло и ранило их душу.

Ясно, што тяжело было для несчастных переконати людей в своей невинности, на них дивилися, як на дійсных злочинцев, они тратили довірие и часто их переслідовали. Особливо позднійше не всьо было толковано правильно (за часов культа Сталина) и не всі розуміли тых складных часов, в якы приходилося жити тым людям с 1939—1945 роков страшного террора и розгула ворогов.

Украинскы буржуазны националисты знали, што на людей якы наділи немецкы мундуры, дивлятеса як на зрадников-запродацов, они скомпромітованы. Им отрізано дорогу будущего життя серед своих людей-однотумцов, з якими мріяли и говорили о судьбі Карпат...

Та пляма залишилася на все життя... она породила недовірие и давала причину до переслідования. Никто глубоко не вникал в ранены души фатальных жертв... И то было причиной, што много слабодухов, штобы уникнути неприятностей, убіжали з ворогами... Але были и такы тверды характеры, якы утікали до своих восточных братьев, утікали до России.

«Будь, што будь, — говорили они, — там розберутся в том, што мы не виноваты!.. — Хоч за сумных сталинских часов не всьо было так, як они думали: «Москва слезам не вірила»...

**

Украинскы буржуазны националисты в Ново-Санецком повіті зробили не один кровавый злочин, на их совісти кров и слезы дітей...

З Паліевым-Ступницким прибыл до Крыниці якисий тип, званый Залізняк. Он працювал на фабриці «Бескид», и належал до той самой шайкы, што приїхала на Лемковщину из Галичины, яка утекла от народного гніва, приїхала до Гитлера, штобы затроювати чисте карпатске население, сіяти межи лемками ненависть, роздор и смерть...

При конци 1943 р. высше названы украинскы националисты «вожді», што действовали в Новосанецчині, створили ище одну ганебну кривду и злочин. Теперь они организуют в Крыниці т. зв. «ремесельничу школу».

Тая затия розголошалася широко при допомозі всіх засобов: прессы, мужов довірия, войтов, солтысов; навет поли систематично оголошували в церквах про велику корысть, што принесет лемкам крыницка ремесельнича школа, закликали посылати до ней учытися молодых хлопцов, якы здобудут собі всякы профессии як: столяря, слюсаря, різбяря, кравца и т. п. До той школы принимали только хлопцов от 10-14 роков віка.

В той час Лемковщина уже совсім выдыхалася, по селах и містах была на правду біда величезна. Ишол 6-тый рок фашистской неволи, шестий рок злодійства и кровавого розбойництва. Народ был доведеный до отчаяния, голод и злыдны заглядали в каждую хатину... Ворогы рабували людей до конца, заберали остатню овцу, порося, остатный міх збожа, картофли и всьо. Забериали всьо, што ище можна было знайти в бідной хаті лемка.

... А молодежь дальше гнали (заміст худобы, какой уже не было) на контингент, т. е. рабску роботу до рейху. Зато не дивно, што многы родичы послали свои діти — молодых хлопцов — до так широко реклямованой Крыницкой ремесельной

(Продовження на ст.5)

(Продовження з ст.4)

школы. Они думали, што пославши туды сына, заощадыт, по перше на ідлі, все же на оден рот меньше буде в хаті. «Там може научится ремесла и выйде в людей» — так надіялися тоты, што не знали фальшу и злобы, люди...

Не знали и не догадувалися несчастны горнякы, тоты честны господары, што то ест слідуючий обман зо стороны ворогов! Черговый кровавый злочин! Не знали они, ... што отдали свои діти ворогам в руки.

Діти забраны от батьков, загнали в брудны поміщення, якбы в казармы, поставили их на голодны пайкы и началася «наука».

Якийсь капраль, ище с часов УГА або УСС. Залізник очолил «выховну роботу», — он бил, знушался, морил голодом, — завел тупу німецку дисциплину. Он, як и другы «професоры» и «выхователи», вливали отрову в молоды невинны сердца дітей, яким приготавливали друге ремесло, ремесло загартованых убийцов своих же родных, готовили робочу силу для рейха (німцев). Думали спасати нашими дітми фашизм! (Давно и дуркы так выховували янычаров!)

В літі 1944 року одягли дітей в лиху німецку униформу и перевели их на солдатске становище, — начали учти их войсковой вправы, так дурили молоду душу и сердца несвідомой дітворы... А за даякий час запаковали их в вагоны и вывезли в глуб Німеччины...

Страшна недоля чекала на тых юнаков. Мало кто из них мал щастье повернутися до родных Карпат, штобы однайти свою родину, батьков и братов... Их трупами спрогноилися німецкы пісковы, неурожайны нивы, погноилися они завдякы украинских националистов, якы в послідны дны войны отдали тых невинных хлопцов на пожертя врагу... Все свое житья, ище и на смертельных постелях, лемковскы матери проклинали тых украинских националистов за своих малолітних сынов, што попропадали гдесь на чужыні, далеко от родных Карпат, и никто не знат в яких умовах и якої смертыю...

А може, тоты вражы сыны поробили их «янычары» против своих родных и своего народа? Кто може знати, яка доля стрітила тых нещастных молодых дітей в хаосі военных подій на концы 2-ой світовой войны...

Нынї то все уже позаду и много уже и позабывали карпатскы русины. Але никто не сміе того забывати! Но, не можна забыти и прости тых страшных злочинов украинских буржуазных националистов, якы они учинили лемковскому племени... Бо никто не в силах отплатити материнскы слезы, што вылялися в безсонны нocy за своими сынами и студентами-дітми из ремесельничой школы, яких они, як одных так и других, обманом, террором и силом загнали в пропасть на поругание, ганьбы и смерти. Так, то они, тоты янычары-запроданцы, што без совісти и жалю отдавали, запродали квіт Карпат, нашу молодежь на вірну смерть и уже тогды, коли было видно неминующий крах фашизма в 1944 року. То был найбільший, найогиднійший, найподлійший злочин и ганьба, яку николи не затрет час, яку николи не простит народ!

И тоты выроdkы мают ище нынї смілость говорити дашто про лемков, про Карпаты? Говорити про кривду лемков? Таж вы сами зробили найбільшу и непоправну кривду! Завдякы провокациям (организованой німцями) УПА на Лемковині, Лемковина зникла з лица земли! — Так, то через вас было знищене и выкинуто лемковске племя из родной Отчизны! З Лемковины... таж вы сами наумысно выслали свои банды в Карпаты на Лемковину, штобы дати причину полякам вывести невинне наше племя на заходны земли.

Таж лемкы вам не помагали, они вас ненавиділи... Ваших злочинов не забыти никому из наших людей!

**

Невідомо допевна, кто збудовал Новосандецку вязницю, чи Казимир III, польскій король, який давно заграбал рускы земли по обоих боках рікы Дунайця и Попрада в 1340 року (Старый и Новый Сандец переименовали их на Старе Місто и Новый Санч), чи може позднійше австрийскы бароны, але як бы то не было, наши ворогы добре подбали, штобы та будова мала всьо потребне для того, штобы людина там страдала, и то як найтяжше.

Вязень Оцепко, котрый в 1940-41 роках сиділ в Новосандецкой тюрмі, оповідал, што помеже народом ест предание, што в давнину в тых понурых мурах был жиночий монастыр, в котром божы-духовны отцы заточували фанатычных дів (жен) на повольну дику любов. И тоты муры были от віков

прокляты... Только одно знаеме докладно, што чим-тым, а тюрмами Лемковина была густо засмічена.

При будові тых закладов людского горя, слез и проклятия, ани один уряд не жаловал грошей. Лемковске племя, яке заселяло дость значну территорию (около 1.500 кв. кил.) числыло полтора мильона населения и на протягу 600-літной неволи не мало ани одной середной школы, ни одной лікарни и т. п. — но зато тюрмы были величезны. Они густо вкрывали поневоленный край. В каждом повітові, місточку в обовязковом порядке мусіла быти вязница и суд с полным составом обслугоуючого персоналу. Тюрмы были в каждом повіті, навет в найменшом місточку.

Як бы не было, але новосандецка тюрма, што оставалася в спадку от одных до других аккупантов, зограла свое призначеніе и оправдала надии и сподівания своих творцов... Століттями мучилися в ней лемкы, як за шляхоцкой Польши, так и Австрии, знова санаційной Польши, так и за часов фашистской оккупации, коли новосандецка вязница дійсно сталася пеклом.

В 1939—1945 рр. тысячи патриотов мучилися и умерали в келиях, казематах и катовнях за грубыми мурами той людьми проклятой будовы. Так! Новосандецка тюрма століттями гноила в своих застінках карпатских свободолобных верховинцов.

На найдальше высуненой границы Княжой Руси, над ріками Попрадом-Дунайцем стоит сия понура будова — тюрма. В том красивом місті, майже в центрі міста — не тюрмі, а якому-си науковому або культурному закладі пасувало бы быти... Тут же рядом за тюрмом красуются пышны забудовы повітового суда и прокуратуры. Тюрма занимает дость значну территорию, обведenu высоким муром, а з верха на мурі ест ище забетоноване бите шкло, и 3 метры высока огорода из колючого дрота. За тыми мурами сут расположены тюремны будинкы. При входовой центральной брамі ест білый двоповерховый гарный будинок, где жил начальник вязницы. На першом поверху частина комнат занята была для канцелярии, принятии вязней и т. п. До того будинку можна было входить з улицы и из тюремного подвіря. До него, як уже было сказано, близко подходила головна брама и будка, в якої день и ночь знаходился вартый — тюремный сторож. Потом ишол великий (головный) корпус, який містился в триповерховом будинку. На першом поверху поміщалися канцелярии, комнаты для выслушаня вязней слідчыми, комнаты-канцелярии для стражников. На том поверху знаходилася кухня, пекарня, аптека, комната-амбулатория для лікаря, побок были комнаты для хворых, комната-каплиця для религиозных потреб. И ище несколько великих комнат, где за Польши знаходилися выробничы цехы. Там частина вязней працювала, занималася кустарном роботом для прибыли начальника тюрмы и администратора, як шевцы, кравцы и т. п.

На другом и третом поверху, з обох сторон долгих коридоров были большы або меньшы келии, якы замыкалися тяжкими коваными дверьми. По середині дверей были прорізаны отворы, т: зв. визитеркы, якы давали возможность несподівано, скрыто подглядати, што творится в келии, што роблят вязны. Але тоты «очка»-визитеркы мали и добру сторону, они звязували вязней в келиях з дооколичным світом, бо из келий можна было скрыто, штобы не виділа тюремна стража (бо за то сильно карали), подозрїти, што робится на коридорі, кого ведут из новоарештованых и т. п.

В том головном корпусі тюрмы была ище темница, якбы «тюрма в тюрмі» — в подвалі.

Была то темница або карцер в подвалі, як звыкли называти ей вязны, тую вохку и темну дыру-катовню, до якої за особливы провины нагоняли непокорных, катовали, знущалися, морили голодом, тримали в полной изоляции от світа и вязней.

С полудневой стороны подходил до вязничных будовель высокий мур и в том прямоуголнику было місце прогулянки (спацер) вязней. Прогулянки такы были корыстны и для здоровья и ище тым, што тогды можна было непосредньо поговорити зо знайомыми, друзями из других камер-келий.

Из заходной стороны были ище прибудовлі, где поміщалися пральня, лазня (купель) и другы господарскы приміщення.

В слідуючом, уже меньшом корпусі, по обох боках коридоров были розміщены камеры-келии на всіх трех поверхах. За фашистской оккупации там был «отділ политичных», где держали переважно вязней подозрїлых в политичных справах. Там мало доступ только гестапо. За Польши там был женский отділ, а за фашистов там сиділи и мужчыны и женщины.

(Далій буде)